

Eesti Kohtunike Ühing

Eesti Reformierakonna fraktsioon

E-post: reformfr@riigikogu.ee

Erakonna Eesti 200 fraktsioon

E-post: eesti200@riigikogu.ee

Meie 21.04.2025

Peaministri büroo

E-post: risto.kaljurand@riigikantselei.ee

Justiits- ja digiminister pr Liisa-Ly Pakosta

E-post: info@justdigi.ee

Riigikogu õiguskomisjoni esimees hr Madis Timpson

E-post: madis.timpson@riigikogu.ee; oiguskomisjon@riigikogu.ee

Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees hr Ando Kiviberg

E-post: ando.kiviberg@riigikogu.ee; pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

Eesti Kohtunike Ühingu pöördumine seoses plaaniga lisada esimese ja teise astme kohtute liitmine koalitsioonilepingusse

Eesti Kohtunik Ühing (EKOÜ) pöördub Teie poole seoses plaaniga lisada esimese ja teise astme kohtute liitmine ühe eesmärgina koalitsioonilepingusse. EKOÜ hinnangul on tegemist läbi mõtlemata ettepanekuga, mida kohtusüsteem ei toeta ning mis võib olla vastuolus Põhiseadusega.

Esimese ja teise astme kohtute liitmine on ettepanekuna olnud kohtusüsteemis endas viimase aasta jooksul korduvalt arutlusel, kuid kohtunikud sellist ettepanekut ei toeta ning on oma seisukohti väljendanud läbi mitmete Kohtute Haldamise Nõukojale, Riigikohtu esimehele ja justiits- ning digiministrile saadetud pöördumiste.

EKOÜ toetab jätkuvalt käimasolevat kohtute haldusreformi läbiviimist, mis suurendaks kohtute sõltumatust ning võimaldaks tulevikus kokku hoida rahalisi vahendeid tugisüsteemide koondamise ja juhtimise tõhustamise näol, kuid kohtute haldusreformi on võimalik läbi viia ilma kohtute liitmiseta.

Osundame, et täna puudub Eestis oluline lahendamist vajav probleem, mis nõuaks esimese ja teise astme kohtute liitmist. Kohtute töökoormus on üle kogu Eesti viimaste aastate jooksul ühtlustunud ning mõningaid erinevusi töökoormuses on võimalik lahendada läbi muude palju vähem kulukate meetodite (näiteks läbi kohtualluvuse reeglite muutmise).

Kohtute institutsiooniline liitmine esimeses ja teises astmes meie hinnangul sisulist rahalist kokkuhoidu kaasa ei tooks. Tegelikult rahalise mõju hindamist ei ole läbi viidud. Esimese ja teise astme kohtute liitmine kujuneks sisuliselt kulukaks, sest sellega kaasneks kohtuasjade üleriigiline jagamine, mis juba iseenesest toob kaasa kulude kasvu. Suure üleriigilise organisatsiooni loomine tähendab juhtide arvu suurendamist

ning see omakorda juhtimisega seotud palgakulude kasvu. Uute juhtide ametisse asumine, uute meeskondade moodustumine, uue töökorralduse rakendamine jms vajab märkimisväärset koolitusressurssi piisavalt pika perioodi vältel, mis taas suurendab kulusid.

Ühtlasi leiame, et kohtute liitmine võib kaasa tuua kaasa ebavajaliku surve kohtute sõltumatusele. Üks kohtu esimees ainult ühe kohtuastme kohta on palju vastuvõtlikum kohtusüsteemi välisele, sealhulgas poliitilisele survele ning tema äralangemine (nt kriisi, sõja, ootamatu õnnetuse vms korral) võib halvata terve kohtuastme tööd. Igal juhul toob suure organisatsiooni loomine kaasa kohtusüsteemi sisemise demokraatia vähenemise ja bürokraatia olulise suurenemise.

Isegi juhul, kui kohtuasjade jagamine kõigi kohtunike vahel üle vabariigi soodustaks kohtunike spetsialiseerumist, suurendab see igal juhul istungite pidamise vajadust teistes piirkondades, mille tulemusena pikeneb kohtuasjade lahendamisele kuluv aeg. Kohtunikud on seetõttu sunnitud suure osa oma tööajast kulutama ühest piirkonnast teise liikumisele, mitte asjade endi lahendamisele. Arvestada tuleb, et tänased digitaalsed lahendused ei ole kõigi menetlusosaliste jaoks kättesaadavad ning sugugi kõik menetlusosalised ei oska neid kasutada.

Kohtute liitmine ühe astme piires üle kogu Eesti toob selgelt kaasa kohtunike ja -kohtuametnike sõitmise ühest piirkonnas teise. See omakorda tähendab kohtu majandamiskulude kasvu, samuti menetlusosalistele makstavate sõiduhüvitiste kasvu. Kahtlusteta suureneksid ka kohtusaalide info- ja kommunikatsioonikulud, sest ligikaudu 40% kohtusaalidest on täna ilma kaug- ja videoistungiseadmeteta ning paljude kohtusaalide seadmed vajavad välja vahetamist. Mida suurem on virtuaalsel teel toimuvate istungite osakaal, seda suurem on vajadus IT-abi ressursi järele, sest seadmed pole piisavalt töökindlad. Suurenevat IT-abi ressursi aga pakub RIT kohtutele vaid lisaraha eest.

EKoÜ on veendunud, et kõik eesmärgid kohtusüsteemi tõhustamiseks on piisavalt saavutatavad läbi kohtute haldusreformi läbiviimise, mis tõhustab senist juhtimist ning tagab tulevikus dubleerivate süsteemide või tugiteenuste kadumise. Kohtute juhtimise ja haldamise eest peab vastutama kohtuvõim ise, rakendades selleks kõiki kohtuid võrdselt kohtlevat kohtuhaldusteenistust. Samuti aitaks kohtusüsteemi tõhustada menetlusseadustike muutmine ning digilahenduste tõhustamine.

Lisaks võib ühe kohtu loomine olla vastuolus Põhiseaduse §-ga 148. Põhiseaduse kommentaaride kohaselt ei saa mitmuse vormi kasutamist maa-, haldus- ja ringkonnakohtutest rääkimisel pidada juhuslikuks. Sellest võib järeldada põhiseadusandja soovi näha ette mitu samasse liiki kuuluvat asutust, et tagada kohtuliku õiguskaitse mõistlik territoriaalne kättesaadavus kogu riigi ulatuses. Seda kaalutlust peab seadusandja kohtuasutuste korraldamisel arvestama¹.

Toetame samal teemal varem saadetud kohtute kollektiivseid pöördumisi justiitsministrile ja Riigikohtu esimehele. Teeme ettepaneku loobuda koalitsioonilepingus plaanist liita esimese ja teise astme kohtud. Juhul, kui peate vajalikuks ettepaneku aruteluga siiski jätkata, palume kaasata aruteludele Eesti Kohtunike Ühingu.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Anu Uritam

Eesti Kohtunike Ühingu esimees

---

¹ Vt Eesti Vabariigi põhiseaduse. Kommenteeritud väljaanne, § 148 kommentaar 3, <https://pohiseadus.ee/sisu/3632>